

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : บทบาทและคุณค่าของงานปอยหลวงต่อสังคมวัฒนธรรมจังหวัด
เชียงใหม่ และลำพูน
ชื่อผู้วิจัย : นิรันดร์ ภักดี
สาขาวิชา : ภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

: รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปีกุรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย ตาเอี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
: รองศาสตราจารย์เรณู วิชาศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทและคุณค่าของงานปอยหลวงต่อสังคมวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภูมิหลังความเป็นมาของงานปอยหลวงล้านนา องค์ประกอบของงานประเพณีปอยหลวง บทบาท และคุณค่าของงานประเพณีปอยหลวงต่อสังคมวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลภาคสนาม เป็นหลักในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า

1. ภูมิหลังความเป็นมาของงานปอยหลวงล้านนา แบ่งเป็น 4 สมัย คือ สมัยทริภุญชัย สมัยราชวงศ์มังราย สมัยราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน และสมัยปัจจุบัน งานปอยหลวงเป็นผลที่เกิดจากการสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ เมื่อการก่อสร้างเสร็จแล้วจึงมีการเฉลิมฉลอง

2. องค์ประกอบของงานประเพณีปอยหลวงในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านพิธีกรรม ภูมิปัญญา และสังคม

3. งานปอยหลวงมีบทบาทต่อสังคมวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน ในด้านการทำนุบำรุงพุทธศาสนา ด้านความเชื่อ ด้านการสืบทอดภูมิปัญญา ด้านการสร้างสามัคคีของชุมชน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ด้านความกตัญญูต่อบรรพชน ด้านความสัมพันธ์ของ “หัววัด” และด้านการจัดเทศกาลสังคม และงานปอยหลวงมีคุณค่าต่อสังคมวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ในด้านจิตใจ ด้านสุนทรีย์ ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการสำแดงตนของภูมิปัญญา และด้านการปลูกฝังคุณธรรม

คำสำคัญ : ภูมิหลังของงานปอยหลวง องค์ประกอบของงานปอยหลวง บทบาท และคุณค่าของงานปอยหลวง เครือข่ายวัฒนธรรม “หัววัด”

The Title : The Roles and Values of *Poi Luang* to Socio-Culture of Chiang Mai and Lamphun Provinces

The Author : Mr. Niran Phakdee

Program : Mekong and Salween River Basins Regional Studies

Thesis Advisors : Assoc. Prof. Dr. Narongchai Pidokrajt Chairman
: Assist. Prof. Dr. Sittichai Sah-iam Member
: Assoc. Prof. Renoo Wichasil Member

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the background of *Poi Luang Lanna*, the components of *Poi Luang*, the roles and values of *Poi Luang* to socio-culture of Chiang Mai and Lamphun provinces. The methodology used in this research was a qualitative and fields studies. The findings of the research were:

1. The background of *Poi Luang* can be divided into four periods, i.e. the Hariphunchai period; the Mang Rai Dynasty period; the Chue Chao Jet Ton Dynasty period; and the present Period. They were all organized as celebrations after the completion of building and/or restoration of the premises of the Buddhist temples;
2. The essential components of *Poi Luang* in Chiang Mai and Lamphun were related to religious ceremonies, the local wisdom and the society;
3. The roles of *Poi Luang* to socio-culture of Chiang Mai and Lamphun provinces included supporting Buddhism, expressions of beliefs, transmission of local wisdom, social cooperation, family unification, gratitude towards ancestors, relationship among the temples, and socialization. The values of *Poi Luang* to socio-culture of Chiang Mai and Lamphun provinces were perceived in people's spirits, aesthetics, the strength of the society, expressions of local wisdom and enhancing ethic.

Key Words: *Poi Luang*, the components of *Poi Luang*, the Roles and Values of *Poi Luang*, the cultural relationship among the temples' networks

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จล่วงตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยได้รับความช่วยเหลือ และความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปัญญรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย สาเอี่ยม และรองศาสตราจารย์เรณู วิชาศิลป์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ และเสนอแนะแนวทางทำให้ งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ และขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อินทนนท์ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้เสียสละเวลามาเป็นผู้สอบ และให้คำแนะนำอันมีค่า ทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประสิทธิ์ เลี้ยวศิริพงศ์ ได้ช่วยเสนอแนะแนวคิด และสอบถามความก้าวหน้าของงานอยู่เสมอ ขอกราบพนมัสการพระคุณเจ้าทุกรูป พ่ออาจารย์ คุณลุง คุณป้า และผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลอันมีคุณค่าเกี่ยวกับงานปอยหลวง ขอขอบคุณคณาจารย์ ประจำสาขานิเทศศาสตร์ และสาขาสังคมศึกษาทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ และแนะนำกระบวนการ ทำงานวิจัย และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย ในการประสานงานด้านต่าง ๆ ในการศึกษาในครั้งนี้

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ราช ฟ้าขาว ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวภา ศักดิ์พันธ์ และเพื่อน พี่ น้องกลุ่มน้ำโขง รุ่น 1 รวมทั้งพันธมิตรทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ สมบัติธรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสวรรค์ มณีทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรชัย เต็งรัตนล้อม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปราโมทย์ ดำประดิษฐ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนเพชร จินดา ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกพิชัย สอนศรี อาจารย์พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ อาจารย์นิรุจน์ แก้วกล้า และแฉ่ม ทยากร รวมทั้งเพื่อนคนตรีวิทยามหิดล รุ่น 4 ที่ได้ให้กำลังใจ ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัย และช่วยตรวจพิสูจน์อักษร ต้นฉบับงานวิจัย

กราบขอบพระคุณ คุณดาสงวน และคุณยายสุนทร ดอนเมืองปึก ผู้เปรียบเสมือนคุณพ่อ คุณแม่ ของผู้วิจัย ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาในครั้งนี้จนประสบความสำเร็จ

กราบขอบพระคุณ คุณพ่อมานพ คุณแม่อุไร ภักดี บิดามารดา ผู้เป็นต้นแบบของความ เพียรพยายาม และความอดทน ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจสูงสุดในการศึกษา และขอบคุณญาติพี่น้องทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจในการทำงาน รวมถึงการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ให้ทำงานด้วยความความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีความอดทน เพียรพยายาม และไม่ยอมแพ้หรือท้อแท้ต่ออุปสรรค จนประสบความสำเร็จ

ขอขอบคุณ ด.ต.หญิงศศิธร ภักดี ที่คอยให้กำลังใจ และกระตุ้นเตือนในการทำงานวิจัย และอยู่เคียงข้างตลอดเวลา พี่ตัวโน้ต และน้องตัวเร ลูกสาวที่น่ารักทั้งสอง เป็นขวัญและกำลังใจ ที่สำคัญในชีวิต ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจ และตั้งใจทำงานให้ประสบความสำเร็จ

ด้วยคุณประโยชน์ และความดีของงานวิจัยฉบับนี้ ขออุทิศส่วนกุศลแด่ พ่อหนานดำรงค์
ชัยเพชร ที่ได้ให้ข้อมูลที่มีคุณค่าตลอดระยะเวลาการศึกษาวิจัย ขอให้ท่านจงไปสู่สุคติสัมปรายภพเทอญ

นรินทร์ ภัคดี

